

Riqueses naturals... sort o maledicció?

Treballs a una mina de coltan del Congo.

COMISSIÓ DE COOPERACIÓ

La creixent i contínua explotació de diverses fonts de riquesa natural, principalment les fonts d'energia, ha condicionat, des de fa ja temps, el desenvolupament econòmic i social dels països. Hom pensaria que els països rics en recursos naturals tenen sort perquè podrien utilitzar aquests recursos com a motor per al creixement econòmic adreçat a un desenvolupament social, però malauradament no és així en la majoria del països del sud. Les lluites pel control del recursos energètics tenen importants conseqüències a nivell geopolític, i per a molts països el privilegi de ser posseïdors de riqueses naturals es converteix en una maledicció.

¿Com pot ser que països amb diamants, coltan, or, urani o petroli, amb les majors reserves

minerals del món, visquin sotmesos a l'extrema pobresa i als conflictes armats constants? Tot i que els recursos naturals no són la causa que sol donar origen a la violència, l'accés a aquests, com l'aigua, els minerals o l'energia, es troba al darrere de nombrosos conflictes armats del món actual. El control i explotació d'aquests recursos sol anar a càrrec d'empreses transnacionals i s'acompanya de vulneracions dels drets dels pobles, de la contaminació de la terra, l'aigua o l'aire, etc. Aquestes companyies s'aprofiten de les mancances de les legislacions internacionals, així com de les febleses dels sistemes democràtics actuals o la presència de governs autoritaris i corruptes, favorables als interessos estrictament privats de les empreses extractives.

un nou front de jaciments d'hidrocarburs acabats de descobrir a l'Àfrica de l'Est.

La febre del coltan

Els darrers anys, s'ha sumat la febre del coltan (abreviatura de columbita i tantalita), un metall utilitzat en el sector de les noves tecnologies i especialment necessari per a la fabricació de telèfons mòbils. Per a desgràcia dels seus habitants, la mare natura va voler ubicar en un racó del planeta, la zona est de la República Democràtica del Congo, el 80% de les reserves mundials de tan cotitzat mineral. Un informe de Nacions Unides assenjala que les milícies locals de la RD del Congo, recolzades per Uganda, per Rwanda i per multinacionals mineres, reben subministraments d'aliments, diners i equipament

Control dels recursos

Per anar a fets més recents –i segurament més coneguts pel públic arrel de les notícies– la invasió d'Iraq, el constant desequilibri polític a Orient Mitjà, els conflictes en països africans com Mali, Líbia o Sudan del Sud, són alguns exemples clars de les batalles pel control sobre aquests recursos energètics. Les multinacionals petrolieres no dubten a finançar grups armats i mercenaris per defensar els seus interessos i controlar, com a Sudan del Sud, els lucratius pous petrolers.

En el cas de l'Àfrica subsahariana, uns 30 països són significativament rics en recursos naturals. S'estima que l'Àfrica acull un 30% de les reserves mundials de minerals. En el cas de l'urani, el plàtí, els diamants i l'or, les estimacions superen el 50%. La regió compta, a més, amb importants productors de petroli, com Nigèria, Angola i Guinea Equatorial, i amb

militar a canvi dels minerals de contraban. Els països occidentals, amb els Estats Units i Europa al capdavant, donen suport a qui els assegurui la continuïtat dels més de 60 contractes miners que empreses occidentals tenen amb aquest país. En conseqüència, la població local al Congo, i en particular la de les províncies de Kivu Nord i Sud, pateixen un conflicte caracteritzat per l'assassinat, la violació i el desplaçament, que s'acarnissa amb una inusual brutalitat en les dones i els nens. Aquest és un dels "conflictes oblidats" més colpidors, juntament amb el de la República Centreafricana i la República del Sudan del Sud.

EL PATRÓ DE VIOLACIONS ALS DRETS HUMANS I CONTROL DE RECURSOS ES REPETEIX A PAÏSOS D'ÀFRICA I AMÈRICA LLATINA.

CAL DONAR SUPORT A L'ENFORTIMENT DE CAPACITATS DE LA SOCIETAT CIVIL I DELS MOVIMENTS LOCALS PER FER CIRCULAR LA INFORMACIÓ

Discurs religiós amb finalitats polítiques

A la República Centreafricana els grups armats utilitzen el discurs religiós amb finalitats polítiques, però resulta difícil no pensar en els interessos econòmics i la corrupció que comporta la lluita per al control del tràfic de diamants i fusta.

Al Sudan del Sud, malgrat que es planteja el conflicte en termes religiosos, la realitat del conflicte esdevé més per causes econòmiques i polítiques no resoltes en el decurs de la seva història. El petroli és el principal recurs i el principal motiu de controvèrsia; en el sud (actual Sudan del Sud) és on hi ha els jaciments, però és el nord (actual Sudan) qui té les opcions de comercialització i transport.

Aquest patró de violacions als drets humans i control de recursos es repeteix, malauradament, a altres països d'Àfrica i Amèrica Llatina.

A Amèrica Llatina un dels aspectes que més destaca en els conflictes entre comunitats i empreses mineres, és l'accés a l'aigua i la contaminació d'aquesta. També, el territori, ja que moltes comunitats indígenes són desposseïdes de les seves terres per empreses multinacionals que cobegen els recursos de la zona. L'explotació d'aquests recursos comporta una gran quantitat d'emissions de contaminants. A l'aire s'emeten gasos com ara

CO₂ i SO₂, principals causants de l'efecte hivernacle i de la pluja àcida. A l'aigua i al subsòl s'hi aboquen dioxines i derivats de l'ús del cianur, arsènic i mercuri, entre altres, que provoquen greus problemes de salut i el deteriorament de les condicions de vida de les poblacions indígenes d'aquestes zones.

La responsabilitat de tot aquest espoli recau, en gran part i de forma prioritària, en els dirigents dels països on es troben els recursos i en les multinacionals estrangeres del sector miner i hidrocarburs que operen en aquestes regions; també els governs que donen suport a aquestes últimes. El paper de les institucions financeres internacionals, les organitzacions internacionals i regionals i la societat civil, tant local com internacional, hi tenen també un pes específic.

Què fer?

Cal donar suport a l'enfortiment de capacitats de la societat civil i dels moviments locals per fer circular la informació i pensar accions diverses, donar-los espai per denunciar. Cal exigir la transparència en les indústries extractives i els marcs reguladors en els quals operen les empreses, i exigir que aquestes rendixin comptes sobre els impactes socials i mediambientals.

Caddy Adzuba, periodista i activista congoleesa, premi príncep d'Astúries a la Concòrdia 2014, denuncia des de fa anys l'ús indiscriminat de la violència sexual contra les dones com a arma de guerra, així com el comerç il·legal del coltan i la relació que té amb el conflicte al seu país. Creu que cal demanar a les empreses que treballen en la fabricació de mòbils que vigilin la procedència de tota la seva producció.

Els Estats tenen la responsabilitat de protegir; les empreses, l'obligació de respectar; i els individus, el dret a reclamar. Hem d'informar-nos sobre el que passa, i actuar en conseqüència.

Tanmateix, cal repensar el model de consum. Les economies riques mai no han estat tan dependents de les importacions com ara. Per poder satisfer el consum de les societats del Nord, s'ha instal·lat la violència en els països del Sud.

El Tribunal dels Pobles

Davant la impunitat de les empreses transnacionals, moviments socials, sindicats i organitzacions de la societat civil van iniciar un procés de construcció d'un sistema judicial des de baix per arribar on no arriben les lleis nacionals i internacionals. El resultat és la creació del Tribunal dels Pobles (TPP),

gràcies a l'experiència del qual s'ha desenvolupat una capacitat de pressió política i jurídica que ha donat pas a una coalició de 200 organitzacions i xarxes de tot el món treballant al voltant de la Campanya global per desmantellar el poder corporatiu i posar fi a la impunitat. Aquest treball ja ha donat fruits. Des de 2014 hi ha un grup de treball intergovernamental en la Comissió de Drets Humans de l'ONU a Ginebra per discutir la creació d'un tractat vinculant sobre drets humans i empreses transnacionals. El camí és difícil i ple d'obstacles, ja que les polítiques i lleis creades pels governs de la Unió Europea, i per la majoria dels d'Amèrica Llatina, són funcionals als interessos de les empreses transnacionals, encara que suposin contravenir els convenis sobre els drets humans (<http://omal.info>). Així i tot, no hem de defallir...

Sobretot, hem de tenir ben present l'important pes que tenim com a consumidors, ja que la possibilitat d'escollir els productes en funció de la seva procedència ens dona la capacitat de seleccionar les empreses i d'optar per aquelles que no es basen en l'explotació laboral.

Tanmateix, existeixen també diverses campanyes amb l'objectiu de fer pressió per a que actuïn les persones, institucions i/o empreses que poden fer que es produeixi el canvi. Per a més informació:

<http://conflictminerals.es/es/portada-es/>, <http://www.dretsdelspobles.org/>, <http://www.africacuestiondevida.org/>, <http://omal.info/spip.php?article7680>; <http://www.ecologistasenaccion.org/>, <http://lamanosucia.com/>, <http://www.movilizateporlaselva.org/es/>

CARME ALTAYO (JUSTICIA I PAU)

Enguany, al nostre poble, durant la 9ª edició de les Jornades Mirades al Món que tindran lloc els dies 17, 18 i 19 del mes de novembre, el tema que es tractarà serà Riqueses naturals: sort o maledicció, amb xerrades i documentals que ens aportaran informació força interessant, i esperem que ens facin reflexionar sobre les conseqüències de l'explotació dels recursos naturals. Més informació a: www.alella.cat. Us hi esperem! ●